

CIÈNCIA I POESIA

El segle I aC el poeta llatí Lucreci escriví el seu famós poema *De rerum natura*, una de les obres capitals de la poesia científica. L'autor hi exposa amb detall la teoria atomística de la matèria i n'extreu conseqüències morals, dins la tradició epicúria: rebuig de la por a la mort i elogi del plaer moderat.

En un text de David Jou («Què diu la ciència de la fi del món»), s'afirma el següent: «No sabem si l'univers se seguirà expandint indefinidament i s'atansarà al zero absolut de temperatura, com en el darrer cercle de l'infern del Dant, o si tornarà a col·lapsar-se en un estat extremadament ardent. La primera hipòtesi sembla més probable que la segona.» En llegir aquest text, em va sobtar la relació que David Jou –físic i poeta– estableix entre la hipòtesi de la fi de l'univers i el darrer cercle –un llac de gel– a l'infern de la *Divina Comèdia*. És que Dant va tenir una intuïció genial? De la mateixa manera, Lucreci, a la seva gran obra, diu que «s'esfondrarà la immensa màquina del món», i parla també «d'aquest anorreament futur del cel i de la terra». Cal tenir en compte que el poeta llatí va ser coetani dels inicis de la literatura apocalíptica jueva. Cent anys més tard, sant Joan ens va oferir les visions impressionants del seu *Apocalipsi*.

No hi ha dubte que, entre ciència i poesia, es poden establir lligams subtils, que són molt útils en el moment de la creació literària. Conèixer l'estructura de les roques o les característiques d'un terreny, el cicle vital de les plantes o dels animals pot ajudar a fer més precisa –o més suggeridora– una descripció. Estudiar el moviment dels vents o l'alternança de les altes i baixes pressions, afinar en la comprensió dels diversos meteors –la pluja i la neu, la calamarsa, el llamp o el llampec– enriqueix l'esperit en la contemplació de la bellesa del món. I què direm dels núvols, en les seves formes variades? Recordarem les paraules de Màrius Torres, al final d'un gran poema:

...penso, en veure'ls passar, per quin caprici dels déus
fan i desfan per sempre meravelles tan breus...

Quan els sentits són víctimes d'un engany –un miratge– val la pena de saber l'explicació que hi dona la física. Es tracta d'un fenomen òptic, que es produeix quan la llum passa d'un medi a l'altre –de l'aire a l'aigua, per exemple. És l'anomenada «reflexió total». És que no hi ha miratges, també, a l'interior de l'ànima humana?

El món de la ciència és el de la veritat objectiva. Algú dirà: què té a veure amb la poesia lírica, àmbit de la subjectivitat, on els sentiments apareixen amb tots

els seus matisos? Aquesta pregunta reflecteix un concepte de la poesia ja superat, des de Baudelaire: encara hi pesa la desmesura romàntica –amb la hipertròfia del jo, en un pur exercici de narcisisme. Octavio Paz ho explica molt bé a *Los hijos del limo*: la poesia moderna –basada en l'analogia i en la ironia– tracta el jo de biaix i sovint fa ús del «correlat objectiu».

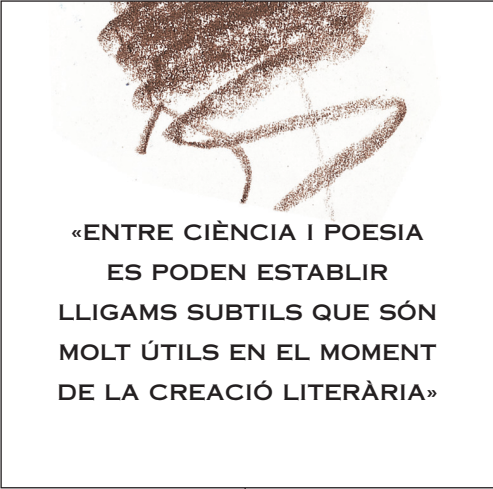
Certament, en la poesia el record ocupa un lloc important; però l'autor ha d'eliminar les referències anecdòtiques, per tal que qualsevol lector se

senti implicat en el contingut del poema i experimenti una emoció semblant a la suggerida pel poeta. D'altra banda, és fonamental la consciència del pas del temps: l'home va en línia recta cap a la mort i la Natura reneix cada any –en una mena d'impassibilitat que no s'assembla gens a l'efímera condició humana.

En resum: la poesia és un món autònom, un objecte verbal, que té, per finalitat, la creació de bellesa. No és gaire lluny, doncs, del món de la ciència. Cal observar la realitat detingudament, amb cura amorosa. A diferència de la poesia –i de l'art en general–, en la ciència hi ha progrés. Els coneixements s'acumulen, al llarg dels anys, i donen lloc a coneixements nous –amb una clara acceleració, en l'actualitat. La poesia recull tota una tradició i, en certa manera, la renova. Però no es pot dir que la qualitat estètica sigui més alta. Simplement, és una poesia arrelada en les inquietuds del nostre temps –com en qualsevol època passada.

JORDI PÀMIAS

Poeta i assagista

«ENTRE CIÈNCIA I POESIA
ES PODEN ESTABLIR
LLIGAMS SUBTILS QUE SÓN
MOLT ÚTILS EN EL MOMENT
DE LA CREACIÓ LITERÀRIA»

IL·LUSTRACIÓ: VÍCTOR PÉREZ PALLARÉS
Apocalipsi
2007. 19x23,5 cm.